

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Надежда Найденова Христова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Исторически факултет, катедра „Стара и средновековна история“

Относно: дисертация на тема „Арабите в Сицилия IX–XI век. Завоюване, институции, културни взаимодействия“ на Десислава Стефанова Владимирова за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Средновековна обща история, шифър 05.03.03.

При обявяването на конкурса за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ са спазени наредбите на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за приложението на същия закон, както и на съответните правилници на СУ „Св. Климент Охридски“. Изборът на научно жури е извършен в срок, като са спазени всички процедури и изисквания съгласно с нормативните документи. Наличната документация е изготвена прецизно. Всичко това ми дава основание да приема, че конкурсът е напълно легитимен.

Кандидат по обявения конкурс е Десислава Стефанова Владимирова, докторант в катедра „Стара история, тракология и средновековна история“ на Исторически факултет, СУ „Св. Климент Охридски“.

Предмет на изследването в представената за защита докторска дисертация е арабското управление в Сицилия в периода IX–XI в., като основните му аспекти са завоюването на острова от мюсюлманите, изграждането и функционирането на институциите на управление, параметрите на културните взаимодействия, осъществени през проучвания период. Проследени са процеси, протичащи както в границите на Сицилия, така и в по-широкия географски район на Централното Средиземноморие, характеризиращ се като зона на политически и културни контакти между различни етноси и религии.

Настоящата докторска дисертация представлява научно изследване върху актуална, интересна и неразработена тема. Такава я прави фактът, че в родната медиевистика Централното и Западното Средиземноморие, и в частност мюсюлманските общности в този регион през периода IX–XI в., много рядко са били обект на проучване. Същевременно, макар и често разработвана в чуждата историография, избраната от докторанта тема съвсем не е изчерпана и дори напоследък се появяват нови, по-детайлни изследвания върху отделни аспекти на мюсюлманското управление в Сицилия. Така настоящата дисертация се вписва много добре в тенденцията на засилен интерес към този период от средновековната история на региона.

Текстът на дисертацията е организиран във въведение, три глави, заключение, библиография на използваните източници, с респектиращ брой заглавия, и приложение,

включващо прецизно изработени таблици, както и карти, изображения и снимков материал.

В уводната част на работата ясно и точно са формулирани и обосновани тематичният обхват, целите и задачите на проучването, а именно проследяването и интерпретирането на процесите на завладяване, изграждане на институционална среда и културните взаимодействия по времето на арабското управление на остров Сицилия. Представени са и използваните при проучването методи и подходи – удачно подбрани и умело приложени при работата с изворовия материал и при анализа на достиженията на други изследователи, проявили интерес към темата. Прецизно са уточнени и хронологическите рамки на проучването. Следва подробен и аналитичен преглед на изворовата база – различни по тип писмени извори. Тук следва да отбележим като достойнство на работата използването и анализирането в съпоставителен план на арабски, гръцки и латински извори. В изложението докторантът демонстрира умение да работи с писмени извори от различен характер, да извлича информация от тях и умело да я използва за решаването на поставените в дисертацията задачи.

Предложеният в уводната част подробен историографски преглед представя изследвания по темата на дисертацията, обособени от авторката като базови и специализирани, и очертава състоянието на проблема, основните дискуссионни въпроси и достижения при разработването на темата.

В първата глава на дисертацията подробно е представена и анализирана динамиката на завоюването на Сицилия от мюсюлманите. Направена е интересна типологизация съответно на сухопътните и морските сражения и обсади, като детайлно е изследвана ролята им за напредването на арабската инвазия. Авторката достига до обосновани изводи относно причините за твърде голямата продължителност на завоеванието.

Втората глава е посветена на установяването и функционирането на система от институции по време на мюсюлманското управление на острова. Анализите и изводите в тази част на текста безспорно заслужават внимание, тъй като до момента липсва цялостно изследване върху мюсюлманските институции в средновековна Сицилия. Както посочва авторката, причината за това е оскъдната изворова база. Това затруднява решаването на проблеми като точно какви всъщност са били установените от арабите институции в Сицилия, какъв е бил характерът, правомощията и ефективността им, доколкото те са повтаряли модела на вече утвърдени в света на исляма институции. Ядро на тази глава е вторият параграф – „*Мюсюлмански институции*”. Използвайки умело пряка и косвена информация от разнородни източници, докторантът успява да очертае възможно най-пълната картина на управлението на острова през IX–XI в., като се спира и на проблеми като взаимоотношенията метрополия – провинция, устойчивост на

създадените в Сицилия ислямски институции и пр. В тази глава е направен и опит да се представи институционалният живот на немюсюлманите през същия период.

Предмет на проучване в последната трета глава са междуетническите и междуконфесионалните отношения в Сицилия по време на управлението на мюсюлманите. Авторката представя образа на завоевателя през погледа на завоюваните. Интересен е опитът ѝ да интерпретира част от текста на *„Видение Данаилово“* с оглед извличане на информация за завладяването на Сицилия от мюсюлманите. Важен аспект от проучването е съдържанието на втори и трети параграф на главата, в които са представени културните измерения на няколковековното „съжителство“ на мюсюлмани, християни и евреи на острова. Важни обобщения са направени в четвърти и пети параграф, в които са изследвани мястото на Сицилия в света на исляма, както и взаимоотношенията на острова с различни региони на християнска Европа през IX–XI в.

Последния параграф на трета глава, озаглавен „Културно наследство“, е посветен на представянето на материални свидетелства за културните процеси на острова през изследвания период. Освен на наличните писмени извори, данните от археологически разкопки и информацията, почерпана от съвременното състояние на съхраненото мюсюлманско материално наследство, авторката се основава и на собствени проучвания и наблюдения, извършени в Сицилия в рамките на проект „Арабите в Сицилия IX–XI век – материално културно наследство“ към Университетския комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ на СУ „Св. Климент Охридски“. Изводите към тази глава демонстрират уменията на дисертанта сериозно и компетентно да осмисли темата на дисертационния труд.

Успешното решение на набеязаните от докторанта задачи на изследването логично води до обосноваването изводи, представени в заключителната му част.

Като безспорни приноси на представената от Десислава Владимирова докторска дисертация бих посочила представянето на мюсюлманските институции в Сицилия в контекста на политическата и обществената среда на острова и на ислямския свят през IX–XI в., изясняването на отношенията мюсюлмани – християни и мюсюлмани – юдеи в рамките на острова и на фона на ситуацията в ислямския свят и взаимоотношенията му с християнска Европа, новата интерпретация на старобългарския апокрифен текст *„Видение Данаилово“* като източник на информация за християнската гледна точка за завоюването на Сицилия от мюсюлманите, както и анализа на информацията от изворите, потвърждаваща или отхвърляща съществуването на богомилска общност в Сицилия.

Публикациите на докторант Десислава Владимирова по темата на дисертацията ѝ са достатъчни като брой и са посветени на съществени аспекти на проблематиката, изследвана в представения труд.

Постигнатите научни резултати, представени в заключителната част на дисертацията, я правят напълно отговаряща на изискванията за разработване на докторска теза.

След всичко казано дотук смятам, че мога да препоръчам на уважаемото жури заслужено да присъди на докторанта Десислава Владимирова образователната и научна степен „доктор“.

Дата: 14.02.2016 г.

Подпис:.....